

Dr. Diczig István /r. ezredes/:

A MAGYARORSZÁGI BÜNÖZÉS VÁRHATÓ ALAKULÁSA
AZ EZREDFORDULÓIG, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A
SZEMÉLYEK JAVAIT KÁROSÍTÓ BŰNCSELEKMÉNYEKRE

A társadalom védelmét szolgáló feladatok el-
látása ma már a jogrend érvényesülését biztosító
szervezetek munkájának tudományos igényű megszer-
vezését igényli. A magasfokú szervezettség és a
megbízható működés tervszerűséget követel. A tu-
dományos megalapozottság feltétele a tervezés
realitása. Ezt a realitást az adatok elemzésén
és értékelésén alapuló prognózisok készítése se-
gítheti.

A társadalom bűnözés ellen folytatott küz-
delme csak akkor lehet eredményes, és a bűnülő-
dő apparátus munkája hatékony, ha ezt szerveze-
ti és személyi feltételek garantálják. A bűnülő-
dő apparátus működésének hatékonysága viszont
nagy mértékben függ attól, mennyire tervezhető
előre a bűnülődő tevékenység. A tervezéshez
szükséges ismeretek között értelemszerűen első-
leges helyet foglalnak el a bűnözés volumenének
és struktúrájának várható alakulására vonatkozó
információk.

A bűnülődő munka jövőbeni hatékonyságának
biztosítása a megfelelő szervezeti és személyi
feltételek kialakítása nélkül nem képzelhető el.
Az e célokat szolgáló tervezés alapja a prognó-
zis. Ez az előadás tárgyát képező jelentés a bü-
nözés, ezen belül hangsúlyozottan a személyek
javait károsító bűncselekmények számának várható
alakulását kívánta előre jelezni.

Prognosztizálni többféleképpen lehet. Vala-
mennyi módszernek közös jellemzője azonban, hogy
a múltra és a jelenre vonatkozó ismereteket fel-
használva alakítja ki a jövőre vonatkozó kép fő
vonásait. Az ebből adódó előnyök és hátrányok
egyaránt ismertek és minden prognózisra, így a
bűnözésre is vonatkoznak.

Jelen prognózis kétféle, egymástól függet-

len, de egymást kiegészítő módszerrel jelzi a
bűnözés várható alakulását az ezredfordulóig. Az
egyik módszer a bűnözés mennyiségi adatainak fel-
használásán alapuló, statisztikai, a másik a bü-
nözés minőségi ismérveire támaszkodó, szakértői
véleményeken alapuló intuitív módszer. Mindkét
módszer alapján részletes tanulmány készült, az
előadás ezek főbb eredményeit foglalja össze.

Vizsgálatunkban arra tettünk kísérletet,
hogy a társadalmi-gazdasági fejlődésünk alakulá-
sának függvényében feltárjuk egyrészt a bűnözés
várható alakulását az ezredfordulóig, másrészt
a bűnözés okait és a megelőzés, illetve a véde-
kezés módjait.

A prognózis célja

A bűnözés várható alakulása, a társadalmi
és gazdasági életben betöltött negatív - helyen-
ként a fejlődést lassító, akadályozó - szerepe,
a lakosság nyugalmát és biztonságérzetét zava-
ró hatása miatt társadalompolitikai kérdéssé
vált.

Az ismertté vált bűnözés intenzív növekedése és
szerkezetében észlelhető - a súlyosabb bűncselek-
mények irányába tartó - negatív irányú átrende-
ződés felhívja a figyelmet azokra a veszélyekre,
amelyek a jelenleginél volumenében nagyobb bü-
nözés bekövetkezésében rejlenek.

A bűnözés szoros összefüggésben van az
adott társadalom társadalmi-gazdasági viszonyai-
val, de kialakulását és bekövetkezését olyan
tényezők konstellációja idézi elő, amelyek nega-
tív hatásai megfelelő változtatásokkal és intéz-
kedésekkel - álláspontunk szerint - ellensúlyoz-
hatók.

A bűnözés társadalmi tömegjelenség, ezért
benne - a tömegjelenségre jellemző - törvény-
szerűségek érvényesülnek. A bűnözés is része a
törvényszerű összefüggések és a determinációs
folyamatok egyetemes láncolatának. A megelőzés
alapvető feltétele ezért a bűnözésben érvénye-
sülő determinánsok feltárása, annak megismeré-
se, hogy milyen tényezők, alkotó elemek ismét-

lődnék szabályszerűséggel és milyen belső, tartós, lényegi tulajdonságok mutatkoznak meg benne. A bűnözés belső természetéből fakad, hogy a benne szereplő tényezők és folyamatok meghatározott gyakorisággal és szabályszerűséggel ismétlődnek, újratermelődnek. A megelőzésnek ebbe a szabályszerűséggel ismétlődő, újratermelődő folyamatba kell beavatkoznia. Azokra a társadalmi viszonyokra kell irányulnia, ahol az okok és feltételek kialakulnak, kifejlődnek, ahol hatásuk érvényesül. A prognózis szerepe abban van, hogy megkísérli feltárni a bűnözésben mutatkozó törvényszerűségeket, mindenekelőtt azokat a tényezőket, amelyek növekedését, vagy csökkenését befolyásolják. Ezek figyelembevételével, a prognózisok készítésének tudományos módszereivel meg kell mutatnia a bűnözés várható alakulását.

A bűnözés elleni harc szervezését irányító szerveknek lehetőleg pontos információval kell rendelkezniük ahhoz, hogy a jelenben, de még inkább a jövőben elfogadásra kerülő döntések megalapozottak legyenek. A bűnözés várható alakulásának előrejelzése ebbe a körbe tartozik.

A kriminológiai prognózis nem képes teljes egészében elhárítani a bizonytalanságot. Alapvető feladata, hogy elfogadható megoldásokat nyújtson a jövőre vonatkozó bizonytalanság feltételei között. Jelen esetben ez azt jelenti;

a./ mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlődéssel összefüggésben azt, hogyan fog alakulni a bűnözés, illetve a magánszemélyek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 1990-ig és 2000-ig, ha a jelenlegi tendenciák folytatódnak;

b./ ismertesse, melyek azok a tényezők, amelyek a bűnözést determinálják, kialakulását lehetővé teszik, vagy segítik, amelyek a jelenlegi és a bűnözés várható alakulásában szerepet játszanak;

c./ hívja fel a figyelmet azokra a politikai, gazdasági, jogi, szervezeti, nevelési, stb. intézkedésekre, amelyek alkalmasak a bűnözés pozitív irányú befolyásolására;

d./ mutassa be, hogy a bűnözés ellensúlyozására, megelőzésére tett intézkedések érvényesülése esetén várhatóan hogyan változhatnak azok a tendenciák, amelyeket az előrejelzés mutat arra az esetre, ha nem történik beavatkozás a bűnözés folyamatába.

A bűnözésben jelentkező tendenciák önmaguktól nem változnak meg. A bűnözés ellensúlyozása tervszerű intézkedéseket igényel. A megelőzés csak akkor lehet eredményes, ha van stratégiája, ha rendelkezik a népgazdasági tervvel összefüggő középtávú, komplex - valamennyi állami, társadalmi, gazdasági szerv bűnmegelőző tevékenységét magában foglaló - tervvel, amely valamennyi érintett szerv, vagy szervezet éves terveiben realizálódik.

A népgazdasági tervek készítése során azokat a társadalmi-gazdasági folyamatokat, amelyek kizárólag, vagy túlnyomó részben az irányítás akaratától függenek, tervezhető folyamatoknak tekintik és ezekre terveket dolgoznak ki. Ezzel szemben azokat a folyamatokat, amelyek egyáltalán nem, vagy csak igen csekély mértékben függenek az irányítás szándékától, prognosztizálható folyamatoknak tekintik és ezekre nem terveket, hanem prognózisokat dolgoznak ki.

A bűnözést illetően sajátos helyzettel állunk szemben. A bűnözés, mint negatív társadalmi jelenség, anélkül létezik, hogy létrejöttét a társadalom tudatosan befolyásolta volna, sőt a vele szemben folytatott küzdelem ellenére van jelen és termelődik újra és újra a társadalomban.

Ez határozza meg a bűnügyi prognózis és a bűnmegelőzés tervezésének sajátos ellentmondását. A prognózis és a terv - ellentétben a gazdasági és más társadalmi prognózisokkal - nem ugyanannak a folyamatnak a fejlődését jelzik, hanem ellenkezőleg, a prognózis által előrejelzett folyamat bekövetkezésének elhárítását kell megtervezni. Ezért a bűnözés, mint az előrejelzés tárgya nem tervezhető, de prognosztizálható, ezzel szemben a bűnmegelőző tevékenység a tervezés

tárgya lehet.

A kriminológiai prognózis céljában túllép a bűnözés várható alakulásának előrejelzésén. Feladata azoknak a tényezőknek a feltárása is, amelyek szerepet játszanak a bűnözés alakulásában. Ezeket a prognózis tartalmazza.

A prognózis készítői választ keresnek arra a kérdésre is, hogy a társadalmi-gazdasági viszonyok a jelenlegi körülmények között milyen alapot képeznek a bűnözés elleni harc számára és milyen személyi, anyagi, technikai, jogi, stb. eszközök állnak rendelkezésre, vagy szükségesek a közeli, illetve távoli jövőben a bűnözés elleni harc sikere érdekében. A válasz egyértelmű; megvannak és megteremthetők a bűnözés elleni hatékonyabb küzdelem feltételei.

A prognózis felhívja a figyelmet azokra az intézkedésekre, amelyek a bűnözés ellen eredményesen alkalmazhatók. Részletes kifejtésükre, alkalmazásuk módjára azonban nem vállalkozik. Ez a bűnmegelőzés tervezése körébe tartozik. Megkísérli azonban annak bemutatását, hogy a javasolt intézkedések következetes megvalósítása milyen arányban változtathatja meg azokat a tendenciákat, melyek bűnözésre való - eddigieknél hatékonyabb - ráhatás nélkül kialakultak volna.

Felmerül a kérdés, hogy a prognózis készítői mire alapozzák megállapításaikat? Elsősorban a szakértők véleményére, akik a két fordulóban végrehajtott megkérdezésük során a szükséges ellenintézkedésekre és azok várható hatásának értékelésére is vállalkoztak.

A kriminológiai prognózis alapvető célja a tudományos módszerek alkalmazásával készített figyelemfelhívás, amelyet ellenintézkedéseknek kell követnie. Ha az előrejelzések az évek folyamán megközelítően "pontosnak" bizonyulnak, nem a prognózis készítőinek és közreműködőinek érdemét tükrözi. Azokra a hibákra mutat rá, amelyek a megelőző intézkedések elmaradásából fakadnak.

A bűnügyi prognózis akkor éri el a célját, ha figyelemfelhívás hatására olyan ellenintézkedések történnek, amelyek a negatív tendenciákat

megváltoztatják, ha az előrejelzett növekedést csökkentik, vagy megszüntetik.

Ebből következik, ha nem történnek társadalmi méretű intézkedések a bűnözés visszaszorítására, a jelenlegi - és a prognózisban előrejelzett - tendenciák fognak érvényesülni.

A bűnözés alakulása 1965-1985.között

Az ismertté vált közbizalmas bűncselekmények száma

Az ismertté vált közbizalmas bűncselekmények száma 1965-1985. között 36 százalékkal emelkedett. Az időszakot a bűncselekmények számának változása alapján, két, jellegében eltérő szakaszra oszthatjuk. Az 1965-től 1978-ig tartó időszakban a bűncselekmények száma ingadozott. A váltakozás iránya és mértéke viszonylag szűk határok között mozgott. Ebben az időszakban átlagosan évente 120.393 bűncselekmény vált ismertté. A legmagasabb /1976: 129.424 bűncselekmény/ és a legalacsonyabb /1969: 110.622 bűncselekmény/ mennyiség az átlagtól, - azt 100 százaléknak tekintve - egyaránt 8-8 százalékkal tért el.

Az 1979-1985. közötti időszakban a bűncselekmények száma folyamatos és erőteljes emelkedést mutat, 1985-ben már 165.816 volt, 32 százalékkal magasabb mint 1979-ben. Ebben az időszakban évente átlagosan 143.543 bűncselekmény vált ismertté, ami 19 százalékkal magasabb a megelőző időszakénál.

Az össz-bűnözésen belül a vagyon elleni bűncselekmények aránya 1965-1968. között valamivel több mint 60 százalék, 1969-1979. között 55-59 százalék körül volt; 1980-ben elérte a 60 százalékot és ezen a szinten maradt 1984-ig, 1985-ben kismértékben tovább emelkedett.

Az arányok változásával egyidejűleg módosult a vagyon elleni bűnözés szerkezete is. Míg 1965-ben e cselekmények 43 százaléka társadalmi tulajdon elleni volt és 57 százaléka az állampolgárok javait károsította, addig 1985-ben - az arányok fokozatos módosulása után - a társadalmi tulajdont károsító bűncselekmények aránya 28

százalék alá csökkent, a személyek javait károsítóké pedig 72 százalék fölé nőtt. Az arányeltolódás oka, hogy míg a társadalmi tulajdon elleni bűncselekmények száma - némi ingadozással - csökkenést mutat, addig a személyek javait károsító bűncselekményeké - ugyancsak hosszabb időn át tartó ingadozás után - 1979. óta erőteljesen emelkedik /1985-ben már 65 százalékkal magasabb volt mint 1965-ben./

Az adatok alakulásából több következtetés vonható le. Az egyik, hogy: a bűncselekmények száma átmeneti ingadozás után a megfigyelt időszak utolsó harmadában erőteljesen emelkedett. Ebben az emelkedésben meghatározó szerepe volt a vagyon elleni bűncselekményeknek. A másik következtetés, hogy: a vagyon elleni bűncselekmények számának összességében megfigyelhető emelkedése - a társadalmi tulajdont károsító bűncselekmények stagnálása mellett - a személyek javait károsító bűncselekmények számának emelkedése miatt következett be.

Meg kell állapítani azt is, hogy a vagyon elleni bűnözés struktúrájának átalakulása tendenciáját tekintve tartósnak ígérkezik. Ez az átalakulás kriminológiai, kriminálpszichológiai és kriminalisztikai indokokkal igazolható. E szerkezetmódosulás társadalmi hatásai azonban ma még inkább csak sejthetők, mint pontosan érzékelhetők.

Az állampolgárok biztonságérzetét, közbiztonságról kialakult véleményét vagyonbiztonságuk rendkívül erősen befolyásolja. A bűnözésről kialakult kedvezőtlen képben meghatározó jelentősége van a személyek javait károsító bűncselekmények számát illetően tapasztalható erőteljes emelkedésnek. Ha mindehhez még tekintetbe vesszük azt a sajnálatos körülményt is, hogy a felderítési arány e bűncselekmények tekintetében az átlagosnál kedvezőtlenebb, akkor tudomásul kell vennünk, hogy a személyek javait károsító bűncselekmények számának alakulása a társadalmi közhangulatot komolyan érintő, s így politikai hatású tényező is.

Az 1965-1979. közötti időszakot vizsgálva,

és a bűncselekmények számának ingadozását, esetenkénti jelentős csökkenését tapasztalva azonban nem hallgathatjuk el azt a körülményt, hogy e látszólag kedvező változások mögött valójában nem a bűnözés társadalmi szempontból kedvező irányú változása, hanem dekriminalizációs intézkedés figyelhető meg. Így 1966-ban a 16. számú tvr. /hatályba lépett 1967. január 1-én/ a társadalmi tulajdon hanyag kezelésének és gondatlan rongálásának értékhatárát 200 Ft-ról 5.000 Ft-ra emelte. Ez a társadalmi tulajdont károsító bűncselekmények számának - ha nem is jelentős mértékű - csökkenésében mutatkozott meg. Lényegesebb hatása volt az 1968. október 1-én hatályba lépett 1968. évi I. törvénynek, mely a vagyon elleni bűncselekmények szabálysértési értékhatárát 200 Ft-ról 500 Ft-ra emelte fel.

Az 1979-1985. közötti időszakban két, jelentős dekriminalizációs intézkedés történt. Az egyik, hogy a vagyon elleni bűncselekményeknél a szabálysértési értékhatár az 1979. július 1-én hatályba lépett Btk alkalmazásától kezdődően 500 Ft-ról 1.000 Ft-ra emelkedett. A másik változás a szabálysértési értékhatár 1983. szeptember 1-én történt újabb - 1.000 Ft-ról 2.000 Ft-ra - történő felemelése. A bűnözési intenzitás erőteljes növekedése következtében azonban e két, utóbbi - jelentős értékhatáremelésnek már a bűnözés volumenére számottevő mérsékelő hatása nem volt.

A bűnözés prognózisa

A bűnözés alakulását statisztikai módszerekkel is megkíséreltük prognosztizálni. Az előrejelzés alapját az elmúlt időszak már ismert adatsorai képezték. Témánk szempontjából ez azt jelenti, hogy a bűnözés ezredfordulóig várható alakulását az ismertté vált közvélemény bűncselekmények 1965. óta évenként ismertté vált mennyisége alapján prognosztizáljuk.

Az 1965. óta eltelt időszakban évenként ismertté vált közvélemény bűncselekmények számát áttekintve - mint arra már utaltunk - arra a megállapításra kell jutnunk, hogy az azóta eltelt

időszak két - jellegében különböző - szakaszra osztható. Az első - az 1965-től 1979-ig terjedő - szakaszban az ismertté vált közvéleményes bűncselekmények száma rövidebb-hosszabb ciklusokban váltakozva emelkedett, illetőleg csökkent. Ez az ingadozó tendencia 1979. után megváltozott, és az előző szakaszt egyértelmű, egyre erőteljesebben emelkedő szakasz váltotta fel.

A prognózis készítése szempontjából a kétösszességnek, pontosabban a két, egymást követő ciklus sajátosságbeli különbségének azért van jelentősége, mert korántsem mindegy, hogy az ezredfordulóig terjedő időszak prognosztizálásánál - amelyik egyébként már rövidebb mint az 1965-től napjainkig terjedő idő - melyik szakasz adatait vesszük figyelembe. Ha ugyanis a teljes adatsort figyelembe véve, annak trendje alapján végezzük az előrejelzést, akkor a trendvonal kevésbé emelkedő, s így az előrejelzett bűncselekményszám lényegesen alacsonyabb lesz, mintha az utóbbi időszak adatait vesszük alapul. Az 1979. óta tapasztalt, s úgy tűnik még egyre tartó emelkedés adatai alapján prognosztizálva pedig a korábbi időszakokhoz képest, de talán még a jelenlegiekhez képest is az ezredforduló előtti időszakokra szinte valószínűtlenül magas értékeket kapunk. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy a 70-es években, különösen az előző időszak adatait is figyelembe véve, valószínűtlennek tűnt volna a jelenlegi bűncselekmény mennyiség.

Az utóbbi időszak adatai alapján az össz-bűnözés adatait 1990-ig prognosztizálva nem tekinthető kizártnak, hogy az ismertté vált bűncselekmények mennyisége 1990-ben már 200 ezer felett lesz. Jelenlegi ismereteink alapján bizonyos kételkedéssel fogadhatjuk ezt a rendkívüli mértékű emelkedést, kizárni azonban a bekövetkezés lehetőségét sajnos nem lehet. Az össz-bűnözés emelkedésében egyébként az elmúlt időszak adataihoz hasonlóan, feltételezhetően szerepe lesz, sőt valószínűleg meghatározó lesz a személyek javait károsító bűncselekmények tendenciájának.

Az 1983. óta bekövetkezett emelkedés

figyelembevételével az 1988-90-ig prognosztizált bűncselekmények, s e bűncselekmények Btk fejezetei szerinti megoszlását a következő tábla tartalmazza.

Megnevezés	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Az állam és az emberiség elleni bűncselekmények	24	2	8	7	16	25
A személy elleni bűncselekmények	11639	12512	13089	13293	13683	14073
A közlekedési bűncselekmények	18582	19424	19653	19453	19526	19600
A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények	9293	10056	10713	11192	11753	12313
Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közelet tisztasága elleni bűncselekmények	4272	4541	4517	4427	4411	4395
A közrend elleni bűncselekmények	15285	16128	17200	18787	20143	21500
A gazdasági bűncselekmények	4943	4360	4274	4040	3831	3622
A társadalmi tulajdon elleni bűncselekmények	28233	29325	29312	29402	29578	29754
A személyek javai elleni bűncselekmények	73545	77171	83309	88687	94127	99566
Összesen:	165816	173522	182064	189269	197030	204790

A bűnözés várható alakulását az ezredfordulóig főként tendenciájában mutatjuk be. A hosszú időintervallum és a prognózis célja nem teszi lehetővé, hogy a személyek tulajdona elleni bűnözésen kívül, más bűncselekményekkel is foglalkozzunk. Az össz-bűnözés alakulására vonatkozó hipotézisek alapján a statisztikai prognózisokat 10 változatban készítettük el. Az ezzel kapcsolatos módszertani kérdésekkel külön anyag foglalkozik.

Jelenleg nem kívánunk állást foglalni abban az egyébként is feltételezhető kérdésben, hogy az ezredfordulóig hátralévő időben melyik, a 20 év egészét, vagy az utóbbi fél évtizedet jellemző tendencia érvényesül majd. A rendelkezésünkre álló adatok alapján felállított 10 hipotézis adatai a várható bűncselekményszámok alakulását rendkívül széles skálán mozognak tüntetik fel. Ma még igen nehéz állást foglalni abban a kérdésben, hogy e feltételezések közül, vagy ha úgy tetszik az adatok alapján képezhető, a jövőt mutató sorok közül melyik bizonyul helytállónak. Közülük két változatot, ugyanis mint a feltételezhető szélső értékeket, jelenlegi ismereteink alapján a többi hipotézisnél valószínűbbnek tartjuk, ezért ezeket külön is bemutatjuk.

Az egyik változat azon a feltételezésen alapul, hogy az össz-bűnözés társadalmi-gazdasági feltételrendszerében bekövetkező változások hatására az össz-bűnözés tendenciája nagyobb mértékű emelkedést mutat, mint azt 20 év adatai alapján megállapíthatjuk, de az utóbbi 5 évben bekövetkező rendkívül erőteljes emelkedés nem lesz tartós. Valószínű ezért, hogy a teljes időszornál erőteljesebben, de az utóbbi fél évtizednél kisebb mértékben emelkedő, összességében az 1975-1984. közötti évtized átlagértékeinek megfelelő emelkedési ütem válik tartóssá. A hipotézis ezért a következő:

1./ Az 1975-1979. közötti időszakban évente átlagosan 125.227 bűncselekmény, míg az 1980-1984. közötti időszakban 142.744 bűncselekmény vált ismertté. Az emelkedés mennyisége az 1975-1979. közötti átlag 14 százaléknak felel meg.

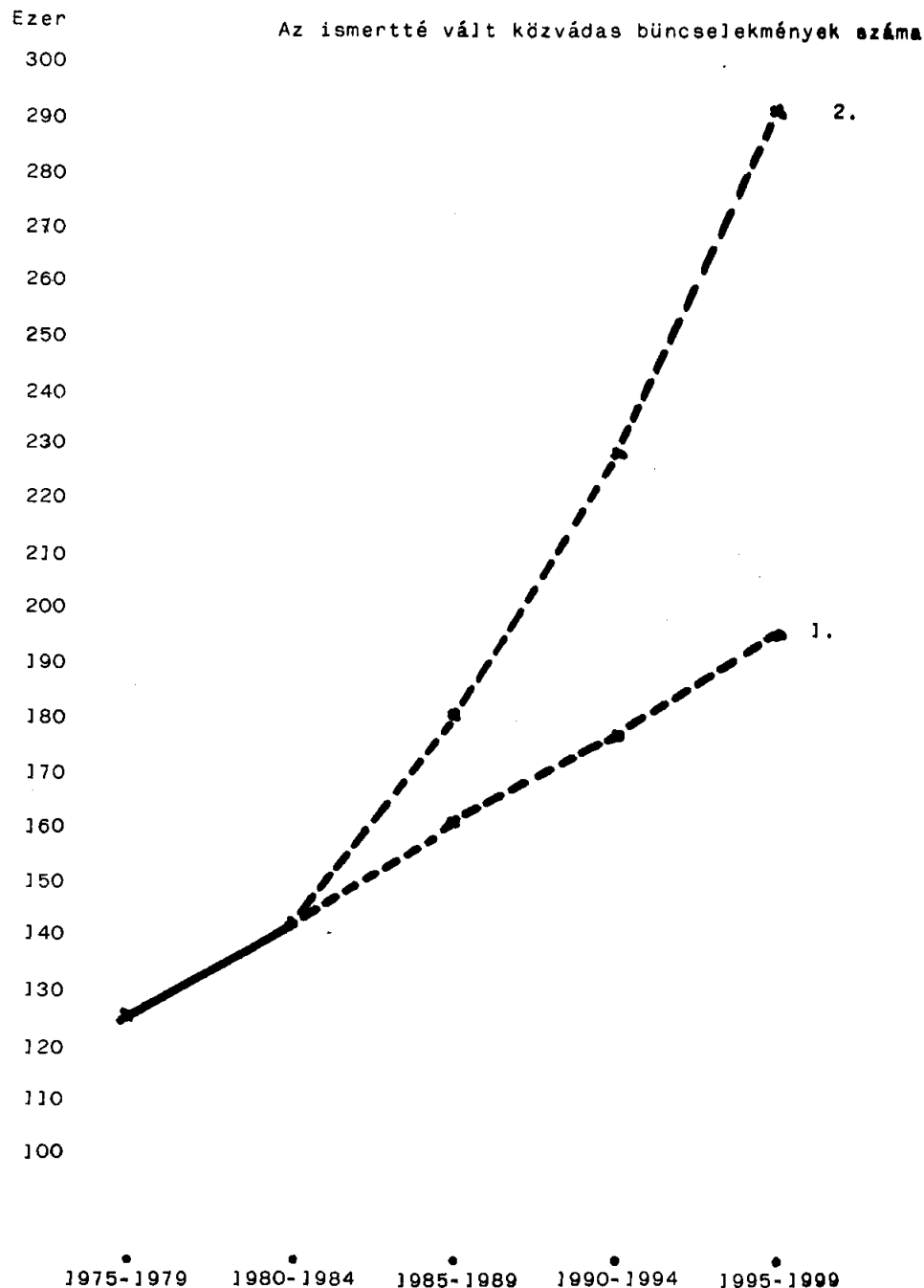
Amennyiben ezt a tendenciát tartósnak tekintjük, és abból indulunk ki, hogy ha 5 éves ciklusként az ismertté vált közvadás bűncselekmények száma átlagosan hasonló mértékben emelkedik, akkor a bűncselekmények évi átlagos mennyisége, az ezredfordulóig hátralévő időszakban a következőképpen alakul:

Időszak:	A bűncselekmények átlagos száma
1985-1989	160.275
1990-1994	177.806
1995-1999	195.337

2./ A második feltételezés abból indul ki, hogy a bűnözés ugyanolyan mértékben emelkedik a továbbiakban is, mint ahogy az 1980-1984. között megfigyelhető volt. Ennek megfelelően az egyes időszakok kezdő és záró éve közötti különbség mértéke megegyezik az 1980-1984. közötti időszakban megfigyelt különbséggel. Ennek megfelelően az időszakok kezdő és záró éve, valamint az időszakok átlaga az ismertté vált közvadás bűncselekmények várható számát tekintve a következőképpen alakul:

Időszak	Kezdő év	Záró év	Az időszak átlaga
1980-1984	130470	157036	142744
1985-1989	165816	198809	180736
1990-1994	210582	252485	229525
1995-1999	267417	320633	291490

Az ismertté vált közvadás bűncselekmények számának várható alakulását az X jelű grafikon tartalmazza.

A személyek javait károsító bűncselekmények
számának várható alakulása 1986-2000.között

Az összбűnözés adatait vizsgálva megállapítható, hogy a бűнözés körülményének és intenzitásának utóbbi időben tapasztalt növekedése döntő módon a személyek javait károsító бűнcselekmények számának emelkedésével magyarázható. Jelenlegi ismereteink szerint semmi okunk nincs annak feltételezésére, hogy e tendencia a közeljövőben lényegesen módosulni fog. A бűнözési helyzet prognosztizálásánál ezért külön figyelmet fordítunk a személyek javait károsító бűнcselekmények számának várható alakulására.

A személyek javait károsító бűнcselekmények összбűнözésen belüli aránya az 1965-1984. közötti időszakban 34-44 százalék mint szélső értékek között ingadozott. Feltételezhetjük, hogy ez a közeljövőben is hasonlóképpen alakul.

Ennek alapján a személyek javait károsító бűнcselekmények feltételezhető száma az összбűнözés volumenéhez viszonyított százalékos arány alapján is kifejezhető. A kapott adatok egyúttal a 34 és a 44 százalékos arányt, mint szélső értékeket is jelentik. A valószínű érték jelenlegi ismereteink szerint feltételezhetően közelebb lesz a magasabb arányhoz, s az ennek megfelelő бűнcselekményszámhoz, mint az alsó értékhez. Az utóbbi néhány év adatai alapján nem zárható ki, hogy a személyek javait károsító бűнcselekmények száma 1990-ig erősen megközelíti a 100 ezret. A személyi tulajdon elleni бűнcselekmények számának 1990-ig várható alakulását a következő tábla tartalmazza.

A személyek javai elleni бűнcselekmények prognózisa
1990-ig

Megnevezés	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Lopás	43246	45299	48125	50541	53054	55567
Betöréssel lopás	16590	17973	20164	22165	24151	26138
Sikkasztás	1149	1179	1310	1472	1609	1746
Csalás	4307	3794	4181	4637	4992	5347
Hűtlen kezelés	2	2	2	0	0	1
Rablás	1543	1728	1908	2004	2130	2255
Kifosztás	135	159	164	163	166	170
Zsarolás	140	146	167	190	212	233
Jogtalan elcsajátítás	287	291	291	272	263	255
Orgazdaság	594	654	701	710	738	765
Rongálás	1285	1345	1327	1329	1340	1350
Jármű önkényes elvétele	4204	4539	4916	5153	5430	5707
Váráslók megkárosítása	52	46	33	24	14	4
Hitel sértés	11	11	11	12	12	13
* A személyek javai elleni бűнcselekmények összesen	73545	77171	83309	88687	94127	99566

A személyek javait károsító bűncselekmények számának várható alakulását jelző prognózisunk ezért az összбүнözésre vonatkozó prognózisunkhoz igazodik. Ennek megfelelően az ott tárgyalt két hipotézishez igazodva kíséreltük meg előre jelezni a személyek javait károsító bűncselekmények számának ezredfordulóig várható alakulását.

Ha az összбүнözés az elsőként bemutatott hipotézisnek megfelelően alakul, akkor a személyek javait károsító bűncselekmények számának a már jelzett arányok alapján várható száma /évi átlaga/ időszakonként a következőképpen alakul:

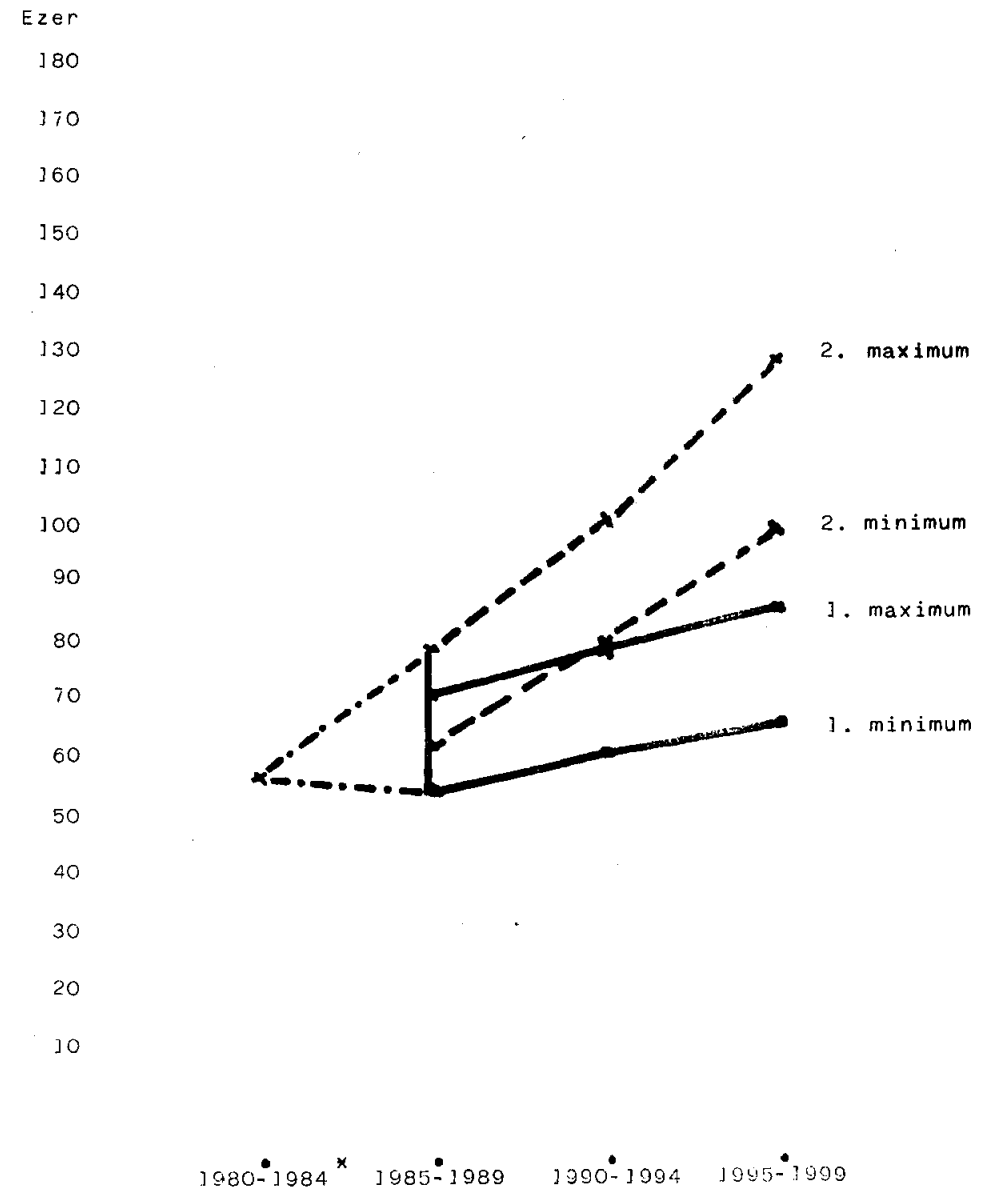
Időszak	34	44
	százalékos arány	
1985-1989	54494	70521
1990-1994	60454	78235
1995-1999	66415	85948

Amennyiben az összбүнözés a második /magas emelkedési ütemű/ hipotézis szerint alakul, akkor az ismertté váló, személyek javait károsító bűncselekmények száma - hasonló arányokat feltételezve, mint amelyről már szóltunk - a következő lesz:

Időszak	34	44
	százalékos arány	
1985-1989	61450	79524
1990-1994	78039	100991
1995-1999	99107	128255

A személyek javait károsító bűncselekmények számának várható alakulását a következő grafikon tartalmazza.

A személyek javait károsító bűncselekmények számának várható alakulása

x/

57274, tényleges értékek

minimum 34

maximum 44

A személyek javait károsító bűnözés intenzív növekedését befolyásoló tényezők 1979. óta hatnak és tartósnak tűnnek. Különösen a lopások, a betöréses lopások, a rablások és a járművek önkényes elvétele azok a bűncselekményfajták, amelyekben a tendenciák emelkedése várható a jövőben is. A többi bűncselekmény esetében nem számítunk lényeges emelkedésre - de csökkenésre sem.

A prognózisban meghatároztuk a várható szélső értékeket is. A többféle hipotézis azt a célt szolgálja, hogy a bekövetkező tényértékek elemzése során jobban kiválasztható és követhető legyen az az irány, amelyet a bűnözés követ. Ez nem lehet közömbös a teendő intézkedések tervezése és konkrét meghatározása során sem.

Fontosnak tartjuk ismét kihangsúlyozni, hogy a jelenlegi tendenciák jövőbeni érvényesülésének bemutatására vállalkoztunk. Figyelemfelhívásnak szánjuk annak érdekében, hogy a bűnözés 1979. óta tartó negatív irányú fejlődésével szemben az eddigieknél hatékonyabb intézkedésekre kerüljön sor.

A továbbiakban részletes elemzés tárgyává tesszük azokat a tényezőket, amelyek - a prognózis készítésében résztvevők szerint - szerepet játszanak a jelenlegi tendenciák bekövetkezésében.

A bűnözés várható alakulása a megelőzésre irányuló széleskörű állami, társadalmi, gazdasági, stb. intézkedések alkalmazása esetén.

Mint arra már utaltunk, a prognózis nem képes teljes egészében elhárítani a bizonytalanságot. Alapvető feladata azonban a várható tendenciák, lehetőségek bemutatása. Az első részben állást foglaltunk abban a kérdésben, hogy milyen tendenciák várhatók a bűnözésben, ha a jelenlegi irányok folytatódnak. Most a szakértők véleményére alapozva azt kívánjuk bemutatni, hogy a

bűnözés csökkentése irányába ható - a prognózisban felsorolt - intézkedések hatására hogyan változhatnak a tendenciák.

A szakértők arra tettek kísérletet, hogy a bűnözésre ható determinánsok és ellenintézkedések összefüggésében állást foglaljanak abban a kérdésben, hogy változhat-e, és ha igen, milyen arányban a személyek tulajdona elleni bűnözés.

Tekintettel arra, hogy a személyek tulajdona elleni bűnözés az össz-bűnözést alapvetően befolyásolja, közvetve a felvázolt tendenciák az egész ismertté vált bűnözés alakulását is érintik.

A szakértők véleményük alakításánál nemcsak a társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés közötti összefüggésre, hanem a felderítő munka eredményeire és negativumaira is tekintettel voltak. Véleményük személyes tapasztalatukon, tényeken, ismereteken és természetesen intuitív előrelátáson alapul. A szakértők véleményét tudományos módszerekkel dolgoztuk fel. Ezt követően a társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés főbb determinánsait képező adatokat is összevetettük, azok közötti korrelációs kapcsolatokat vizsgáltuk. A két módszer együttes értékeléséből alakultak azok a tendenciák, amelyeket a következőkben felvázolunk.

A személyek tulajdona ellen irányuló valamennyi bűncselekményt a szakértők nem vizsgálták. Figyelmüket a négy legfontosabb bűncselekményre: a lopásra, a betöréses lopásra, a sikasztásra és a rablásra összpontosították. Ezek előfordulási gyakorisága határozza meg az e kategóriába tartozó bűnözést.

A szakértők részletesen elemezték azokat az intézkedéseket, amelyek foganatosítása pozitív hatást gyakorolhat a bűnözés alakulására. Az előadás keretében nincs lehetőség ezek részletes kifejtésére, de fővonalakban az alábbiakban tartalmazzák:

Intézkedések:

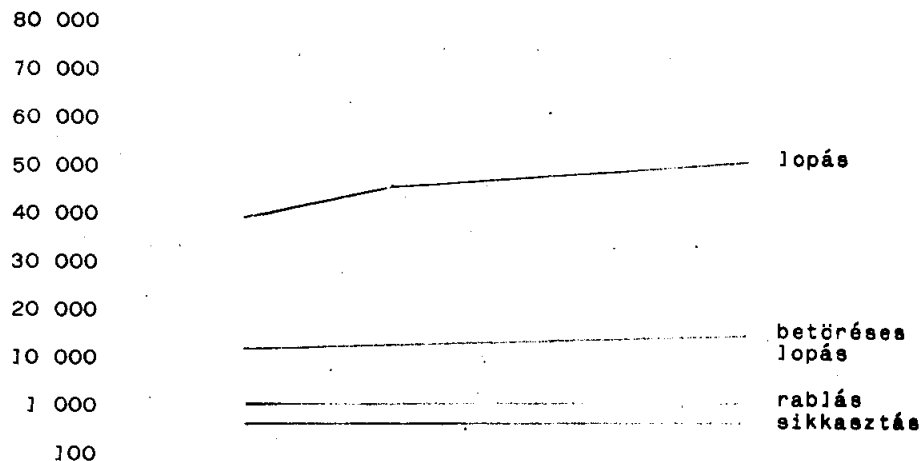
- a bűnmegelőzés állami-társadalmi rendszerének létrehozására;

- a társadalmi-gazdasági feltételek javítására;
- a rendőri munka hatékonyságának fokozására;
- a vagyonvédelem feltételeinek javítására;
- a társadalmi tudat fejlesztésére;
- különféle jogi és adminisztratív teendők-re /bűnmegelőzés jogi szabályozása/;
- a gazdasági ösztönzők javítására; stb.

Abból indultak ki, hogy a bűnözés ellen-súlyozására tett intézkedések hatással lehetnek a bűnözés számszerű növekedésére és minőségére. Ezt mutatja be a következő grafikon és táblázat a fent említett 4 bűncselekmény vonatkozásában.

A magánszemélyek sérelmére
elkövetett bűncselekmények várható
alakulása 2000-ig

Esetszám

Bűncselekmények	1984	1990	1995	2000
Lopás	40268	45300	48200	50483
Betöréses lopás	14162	16870	17300	18217
Rablás	1635	1830	2030	2150
Sikkasztás	914	1200	1450	1600

A szakértők álláspontja egységesnek tűnik abban, hogy a magánszemélyek tulajdona ellen irányuló bűnelkövetési formák tendenciáinak jövőbeli alakulását illetően, ezredfordulóig mind-egyik mutatónál növekedéssel kell számolni. Mutatkozik azonban egy igen lényeges változás az első fejezetben ábrázolt tendenciával szemben. A bűnözés visszaszorítására tett - eddiginél hatékonyabb - intézkedések esetén a várható növekedés üteme és iránya jelentősen mérsékeltebb. A lopásnál, a betöréses lopásnál, a sikkasztásnál és a rablásnál továbbra is emelkedés várható. Változás következik be azonban az egyes bűnelkövetési formák növekedési ütemében. A szakértők feltételezése szerint első helyre kerül a lopás, majd követi a betöréses lopás, a sikkasztás és a rablás.

A szakértők véleménye egyértelmű abban, hogy a bűnözésre ható tényezők tartóssága miatt az ezredfordulóig - országosan és saját működési területen egyaránt - az elkövetők bűnözési intenzitásának további emelkedésével kell számolni. A személyek tulajdona elleni bűncselekményeknél különösen magas lesz az első bűnelkövetők növekedési üteme. A szakértők megítélése szerint nem várható jelentősebb változás a többszörösen visszaesők arányának alakulásában. Több területről jelezték /Főváros, Borsod, Bács, Fejér megyék/, hogy az országosnál valamivel erősebb emelkedés várható a többszörösen visszaesők számának alakulásában.

Különösen negatívan ítélik meg az első bűnelkövetők várható alakulását. A következtetést a bűnözésre ható determinánsok jellegéből vonják le, amelyek - mint azt előbb részletesen kifejtettük - a fiatalok és a fiatal felnőttek kriminalitását befolyásolják elsősorban. Az első bűnelkövetők számának intenzív növekedése a későbbiekben befolyásolhatja a visszaeső bűnözés nagyságát is, de számottevő emelkedésre nem számítanak. Ezt a szakértők az utógondozás várható javulására alapozzák.

K ö v e t k e z t e t é s e k

A társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés közötti összefüggések vizsgálata, valamint a szakértők véleménye alapján, a prognosztika tudományos módszereinek alkalmazásával készített prognózisból az alábbi következtetések vonhatók le:

1./ A társadalmi és gazdasági fejlődésben, ezzel összefüggésben a bűnözés determinánsaiban az elkövetkezendő mintegy 5-10 évben nem várhatók olyan változások, amelyek a bűnözés tendenciáját és szerkezetét alapvetően megváltoztatnák.

2./ Részben kialakultak és a jövőben megtehetőek azok a feltételek, amelyek segítségével - az állami, társadalmi és gazdasági szervek összefogásával, a lakosság eddiginél szélesebb körének aktivizálásával - alkalmasak lesznek ahhoz, hogy a bűnözésben mutatkozó kedvezőtlen tendenciákat mérsékeljük.

3./ A bűnözés tendenciája az elmúlt évtizedben egyértelművé vált, az ezredfordulóig kedvezőtlen irányba folytatódik. Az elkövetkező időszakban a bűnözési intenzitás és ennek következtében az ismertté vált közbűncselekmények számának emelkedése várható. Egyre inkább terjed a szervezeten elkövetett bűnözés, és mind szélesebb körű lesz a nemzetközi bűnözéshez való kapcsolódás. Számolni kell a bűnözői utánpótlás növekedési tendenciájával is. Reális felételezés szerint a tendencia fő iránya az emelkedés ütemét illetően az utóbbi évtizedben tapasztaltak megfelelő - esetleg - mérsékeltebb ütemű lesz.

4./ A bűnözés szerkezetében a közelmúltban kialakult változás stabilizálódik. A személyek javait károsító bűncselekmények számának emelkedése következtében az arányeltolódás az utóbbi időben megfigyelt irányba folytatódhat. A bűnözésen belül ezért a személyek javait károsító bűncselekmények száma és aránya emelkedik.

5./ A személyek javait károsító bűncselek-

mények arányának és abszolút számának emelkedése következtében feltételezhetően tovább romlik az ismertté válás aránya és a felderítési arány. Számolni kell ez utóbbi negatív társadalmi következménnyel is.

6./ Jelentős bűnelkövetési gócok alakultak ki az utóbbi évtizedben. Ennélfogva az ország kriminológiai térképe nem esik egybe az ország közigazgatási térképével. Új, mobil, kriminológiai térkép kialakítására van szükség.

7./ A rendelkezésre álló adatok és az elmúlt két évtized tapasztalatai arra hívják fel a figyelmet, hogy a kedvezőtlen tendenciák megváltozása, vagy akár kismértékű javulása sem várható rövid távon. A tendencia módosítása, rövid távon az emelkedés ütemének mérséklése, hosszabb távon csökkenő tendencia kialakítása érdekében intézkedések rendszerét kell kialakítani. Ezek közül a halaszthatatlanokat már rövid távon meg kell tenni és meg kell alapozni a hosszútávú intézkedéseket is.

a./ A rövid távú feladatok megoldása érdekében teendő legfontosabb intézkedések:

- a nem kívánatos mértékű és formájú alkoholfogyasztás visszaszorítása;
- az állampolgári fegyelem megszilárdítása;
- a bűnüldöző és igazságszolgáltató apparátus teljesítőképességének növelése a létszám, a jövedelmi és technikai ellátottsági szint emelése útján;
- a vagyonvédelem technikai feltételrendszerének megjavítása;
- bűnmegelőző szervezet kialakítása;
- a társadalmi erők fokozottabb bevonása a bűnmegelőző, szükség esetén a bűnüldöző munkába.

b./ A hosszabb távon megoldandó feladatok érdekében teendő intézkedések:

- a családi nevelés társadalmi beilleszkedést segítő hatásának fokozása;
- az iskolai nevelés körén belül a közösségi életre nevelés fokozása;
- az állampolgári fegyelem - ezen belül különösen a munkafegyelem megszilárdítása - és

az ezzel kapcsolatos intézkedések következetes érvényesítése;

- a gazdasági élet ellentmondásainak felszámolása, különös tekintettel a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt hely és a jövedelmi viszonyok ellentmondásaira;

- a társadalom gazdasági viszonyaival összhangban álló haladó értékrend kialakítása, az ezzel kapcsolatos tudati tényezők megteremtése.

11./ A bűnüldözői tevékenység hatékonyságának javításával egy időben differenciáltabb büntetőpolitika kialakítása, széleskörű társadalmi alapokra helyezett, megfelelően irányított, koordinált bűnmegelőzési rendszer létrehozása, s végül a büntetésvégrehajtás hatékonyságának fokozása szükséges.